Habitatul în perioada eneoliticului final în zona deluroasă şi montană a Olteniei. Orizontul toartelor pastilate

Tuţulescu Ion

Cuvinte cheie: aşezări, microclimat, locuinţe, meşteşuguri, fortificaţii.

Rezumat: În studiul de față autorul prezintă microclimatul perioadei eneoliticului final, microclimat propice dezvoltării așezărilor umane în spațiul deluros și montan a Olteniei. Referitor la formele de habitat observăm o adaptabilitate a comunităților umane din această perioadă. Astfel, sunt identificate locuiri de scurtă durată, cu predilecție cele din peșteri, ele fiind apanajul crescătorilor de animale. Așezările în care locuirea este îndelungată sunt semnalate în zona de podiș, cercetarea fiind deficitară. Cu referire la existența unor sisteme de apărare, apartenența fortificațiilor de la Valea Anilor, Sălcuța și Dârvari la orizontului toartelor pastilate nu a fost clarificată.

Key words: settlement, microclimate , housing , crafts , fortifications.

Abstract: In this study the author presents the microclimate of the final period of the eneolthic, the microclimate which was conductive to the development of human settlements in the hill and the mountain space of Oltenia. Regarding the observation of the forms of habitat it is noticed an adaptability of the human communities from this period. Thus, short-term settlements are identified, predominantly those from caves, which are emblematic for the animal breeders. The settlements where housing is long signaled are on the plateau spaces, research is somehow lacking. Regarding the existence of defense systems, the belonging of the fortifications from Anilor Valley, Salcuta and Darvari to the pill handles horizon has not been clarified.

Aspecte ale microclimatului în perioada eneoliticului final

Datorită activităţii factorilor climatici de la sfârşitul neoliticului, în părţile de nord şi, mai ales, vest pontice se formează pământul negru care, prin structură, se impune în schimbarea ambientului, vegetaţiei şi adoptarea unor practici agricole noi[1].

Pentru a ne edifica asupra tipului de climat şi a economiei perioadei, cele mai elocvente răspunsuri le găsim în analiza polenului din depunerile arheologice de la Băile Herculane-*Peştera Hoţilor*. Conform analizelor realizate pe nivelurile aparţinând fazei III a culturii Sălcuţa şi Herculane II-III, se certifică o încălzire substanţială a climei[2]. Ilie Sălceanu, observând diagramele realizate de Marin Cârciumaru, trasează o schimbare radicală, de la cultivarea plantelor la creşterea rolului vânătorii şi pescuitului[3]. Situaţia nu este edificatoare pentru întreaga zonă

[1]Cr. Schuster, *Mediul înconjurător la Dunărea de Jos în preistorie. Câteva gânduri*, Drobeta, XIV, 2004, p. 11.
[2]I. Sălceanu, *Sălcuţa IV-Herculane II-III,* Satu Mare, 2008, p. 29.
[3]Ibidem.

ocupată de purtătorii Sălcuţa IV-Herculane II-III şi, în special, pentru zona supusă studiului nostru. Astfel, la Bistreţu (judeţul Mehedinţi), cercetările arheologice au dus la descoperirea unor locuinţe de mari dimensiuni, unde un rol important îl deţineau râşniţele (multe şi de dimensiuni mari), sugerându-ne practicarea agriculturii[4].

Pentru perioada Sălcuţa IV avem cel mai probabil o climă caldă cu ploi abundente semnalate în zona Ostrovul Corbului-*Cliuci* unde, peste aşezarea de tip Sălcuţa III, a fost surprins un strat important de depunere aluvionară. În sprijinul afirmaţiei ne vine şi formarea unui canal lat de 15 m între Dunărea Mică şi Dunărea Mare[5], atestat arheologic. Existenţa ploilor abundente şi a inundaţiilor „catastrofale" este sugerată aici şi de lipsa unui nivel de locuire aparţinând Sălcuţa IV, punctul fiind reocupat în perioada Herculane II (importantă necropolă). Situaţia de faţă este demonstrată şi de locuirile din peşteră de la Pârcălabu şi la Baia de Fier (judeţul Gorj).

Pentru perioada Herculane II-III, analizele de la Băile Herculane sugerează menţinerea unui climat cald, modificându-se la începutul culturii Coţofeni[6].

Date arheozoologice

Date arheozoologice pentru situri aparţinând civilizaţiei Sălcuţa IV-Herculane II-III lipsesc cu desăvârşire, dar pentru aşezarea de la Sălcuţa, punctul „*Piscul Cornişorului*", avem câteva menţionări. Astfel, un loc fruntaş îl ocupă cornutele mari, urmate de ovi-caprine şi suine[7]. Presupunem că suinele erau uşor de crescut datorită pădurilor de stejar existente în perioadă, ghinda reprezentând hrana pentru animalele în cauză şi nu numai (în locuinţa 11 din nivelul Sălcuţa II c au fost găsite fragmente de ghindă carbonizate).

Pe lângă suine, în aşezarea de la Sălcuţa-*Piscul Cornişorului* este atestat şi câinele, animalul în cauză fiind de două tipuri: de talie mare folosit la vânătoare şi o rasă mai mică[8]. Nu deţinem informaţii precum că acest animal ar fi folosit la alimentaţie, el fiind utilizat, cel mai probabil, la paza turmelor şi aşezărilor.

---

[4] Informaţie Gabriel Crăciunescu, căruia îi mulţumim pe această cale.

[5] P. Roman, *Despre istoricul şi stratigrafia unor aşezări din Ostrovul Corbului*, SCIVA, 38, 3, 1987, p. 341; P. Roman, *Ostrovul Corbului*, *Istoricul cercetărilor. Săpăturile arheologice şi stratigrafie, I, 1, a,* p. 1-33, (versiune în limba germană, p. 35-65), Bucureşti, 1996, p.19; I. Sălceanu *op. cit*., p. 31.

[6] M. Cârciumaru, *Die Pallenanalyse der Äneolithischen Bronze und eisezeitlichen Niveaus aus der Peştera Hoţilor von Băile Herculane*, Dacia, N.S., XVII, 1971, graficul analizei de polen; M. Cârciumaru, *Condiţiile climatice din timpul sedimentării depozitelor pleistocene din Peştera Hoţilor de la Băile Herculane*, SCIVA, 25, 3, 1974, p. 354.

[7] D. Berciu, *Contribuţii la problemele neoliticului din România în lumina noilor cercetări*, Bucureşti, 1961, p.346; nu se face disticţia între porcul domestic şi mistreţ.

[8] Ibidem, p. 347; pentru vânarea animalelor de talie mică era utilizat şi tivigul, unealtă din os; Gh. Petre Govora, *O preistorie a nord-estului Olteniei*, Rm. Vâlcea, 1995, p. 14.

Surplusul de hrană era asigurat prin culegerea de scoici, pescuit şi vânătoare. Zona de podiş unde se află amplasat situl oferea vânat din abundenţă (în nivelul Sălcuţa IV este semnalat craniul unui pui de cerb)[9].

Subliniem că nu s-au realizat tabele procentuale pe lotul de fragmente osteologice recoltate din cele două nivele de la Sălcuţa (IV a, b), fapt ce ne-ar fi simplificat munca de a identifica şi preciza tipul de animal preponderent folosit ca sursă de hrană.

Ocupaţii

O ocupaţie caracteristică perioadei şi documentată prin descoperirea de unelte, arme şi podoabe a fost constituită de metalurgia cuprului şi aurului. Pentru zona deluroasă şi montană a Olteniei, produsele din cupru sunt grupate în următoarele tipuri:

- mărgele;
- ace;
- topoare de tip Jászladány[10].

În spaţiul destinat lucrării au fost depistate mai multe puncte cu zăcăminte de cupru, dar posibilitatea ca ele să fi fost exploatate în perioada respectivă este mică, datorată lipsei unor investigaţii certe. Totuşi, pentru Oltenia de nord menţionăm sursele de cupru de la Baia de Aramă[11] şi Baia de Fier[12].

Pentru nord-estul Olteniei deţinem analize[13] pentru trei topoare Jászladány provenite din următoarele puncte:

---

[9]D. Berciu*op. cit.,* p. 348; menţiunea se referă doar la nivelul Sălcuţa IV, fără a face o precizare clară a descoperirii.

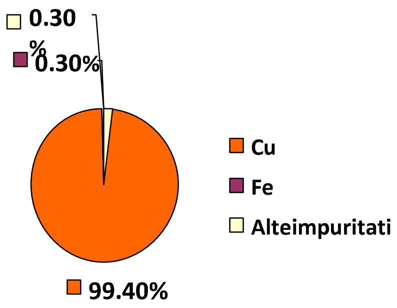
[10] Răspândite în Transilvania Centrală, Bihor, Serbia de nord-est, Oltenia, Bulgaria de nord-vest, zona Porţilor de Fier, Moldova şi nord-estul Ungarei, deţin o tiplogie amplă: Dubova, Orşova, Târnăviţa, Şincai, Petreşti, Bradu; Al. Vulpe, *Cu privire la cronologia topoarelor cu braţe „în cruce*”, SCIV, 15, 4, 1964, p. 457- 466; A. Vulpe, *Începuturile metalurgiei aramei în spaţiul carpato-dunărean*, SCIVA, 24, 2, 1973, p. 228; C. Pătroi, *Metalurgia cuprului în cadrul complexului cultural eneolitic Sălcuţa-Bubanj-Krivodol*, Drobeta, XVI, 2006, p. 87-111; S. C-tin Enea, *Simboluri eneolitice ale puterii. Despre topoarele de aramă cu braţele „în cruce” din România*, Rev. Arheologică, IV, 2, 2008, p. 5-32; I. Mareş, *Metalurgia arameiîn neo-eneoliticulRomâniei*, Suceava 2002.

[11]C. Pătroi *op. cit.,* p. 92; C. M. Lazarovici, Gh. Lazarovici, *Arhitectura neoliticului şi epocii cuprului din România, II, Epoca cuprului*, Iaşi 2007, p. 77.

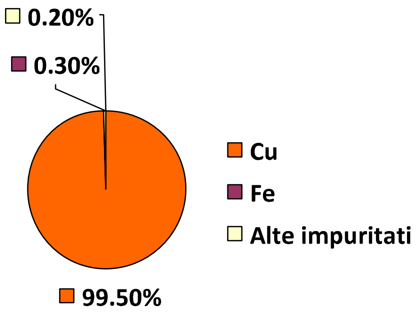
[12]C. Pătroi *op. cit.,* p. 92; autorul menţionează că în arealul culturii Sălcuţa sunt întâlnite două tipuri de minereuri: unul cu urme de argint, uneori argint şi fier, şi altul cu infime urme de nichel.

[13]Analize XRF cu spectrometrul portabil X-MET 3000TX. Analizele s-au realizat printr-un parteneriat între Muzeul Judeţean Vâlcea şi Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” Bucureşti. Măsurătorile au fost efectuate de dr. Bogdan Constantinescu, dr. Florin Constantin şi Cătălina Păuna de la Institutul Naţional de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică şi Inginerie Nucleară „Horia Hulubei” (IFIN) Bucureşti-Măgurele. Mulţumim pe această cale colegilor de la Institutul Naţional de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică şi Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, dar şi colegei Anca Popescu de la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” Bucureşti.

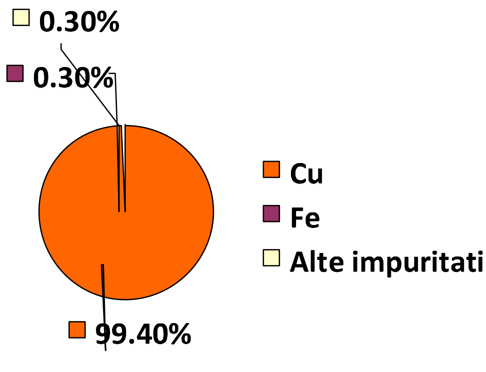
a) Prundeni
partea curăţată: 99.4% Cu, 0.3% Fe;

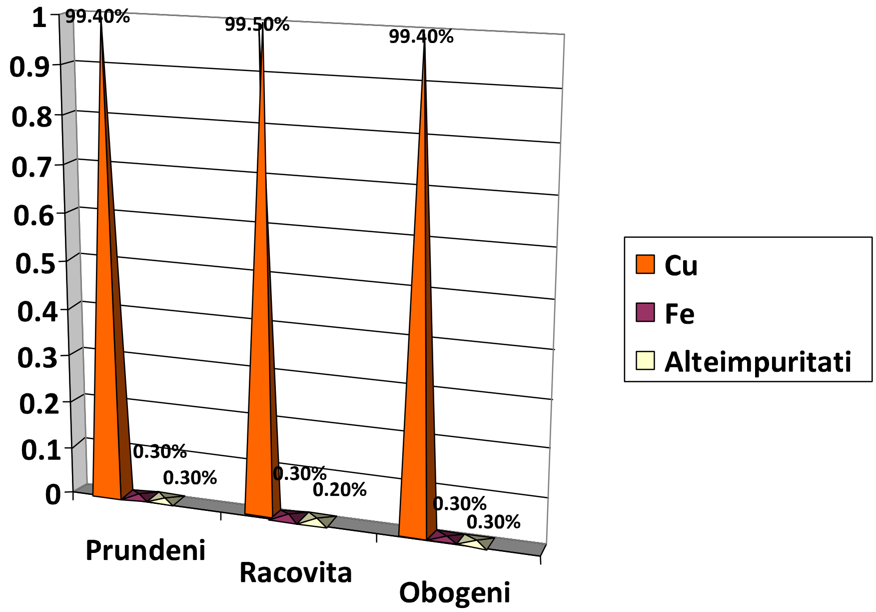

b) **Racoviţa**
partea curăţată: 99.5% Cu, 0.3% Fe;

c) Obogeni
partea curăţată: 99.4% Cu, 0.3% Fe;

Tabel procentual cu analizele topoarelor[14].

Compararea celor patru diagrame ne arată că probabilitatea ca cele trei topoare să aparţină aceleiaşi surse de minereu este foarte mare.

Publicarea monografiei dedicată metalurgiei cuprului pe teritoriul României ne este de un real ajutor; compararea analizelor noastre cu altele ne apropie de unele exemplare aflate în muzeul din Debreţin[15] şi la Pecica, judeţul Arad[16].

Exploatarea zăcămintelor de cupru din zonă nu este un fapt inedit, cunoscute în literatura de specialitate fiind minele de cupru de la Rudna Glava[17],

---

[14]Referitor la analizele topoarelor cu braţe în cruce din nord-estul Olteniei, acestea au fost publicate de autor în colaborare cu Ovidiu Părăuşanu (I. Tuţulescu, O. Părăuşanu, *Câtevacontribuţii la topoarele de tip Jászladány din depoziteleMuzeuluiJudeţean „Aurelian Sacerdoţeanu" Vâlcea,* Buridava, 2013-2014 p. 17-25).

[15]I. Mareş *op.cit.*, p. 217; este prezentat un topor de tip Jászladány, varianta Orşova (nr. inv. 41/1904. 3). În urma analizei spectrale au fost stabilite urme de fier, argint şi plumb în compoziţie.

[16]I. Mareş *op.cit.*, p. 276; topor de tip Jászladány, variana Şincai (nr. inv. 888), prezintă în urma analizei spectrale urme de fier.

[17] B. Jovanović, *Rudarstvo i metalurgijiaperiodaJugoslavie*, *PraistorijaJugoslovenskihZemalja*, III, Sarajevo, 1979, p. 27-55. ; Idem, *RudnaGlava. NajstarijeRudarstvoBakranaCentralnomBalkanu*, Bor-Beograd, 1982;Idem, Continuity of the Prehistoric Mining in the Central Balkans, Ancient Mining and Metallurgy in Southeast Europe, 1995, p. 29-35;N. Tasić, Les groupesculturelsénéolithiques et la tradition néolithique, înNeolitCentralnogBalkana, Beograd, 1968, p. XXXI-XXXIII; Idem, *BronzanoDoba*, *PraistoriaVojvodinu,* Beograd - Novi Sad, 1974, p. 185-256; Idem, *Les cultures préhistoriquesdans la région de Porţile de Fier,*în*Comoriarheologice*, Bucureşti, 1978, p. 101-105; Idem, *Eneolitic Cultures of Central and West Balkans*, Belgrad, 1995; C. Pătroi *op. cit.*, p. 93;C. M. Lazarovici, Gh. Lazarovici *op. cit.*, p. 15.

Serbia de sud-est[18], Europa Centrală[19] etc, dar şi zonele cuprifere din munţii Apuseni[20].

Mai mult, apariţia acestor unelte sau arme în zona Elbei este văzută de unii cercetători ca materie primă, lingouri[21].

Metalurgia aurului, slab semnalată de altfel în arealul studiului, îşi face prezenţa în necropola de la Ostrovul Corbului-*Botul Cliuciului*[22].

Menţionăm că cele mai timpurii piese din aur provin din arealul culturii Boian, respectiv faza Vidra[23].

După harta publicată de Lazarovici în monografia dedicată arhitecturii neoliticului şi epocii cuprului în România, observăm că cele mai apropiate zone aurifere de spaţiul nostru se află în zona intracarpatică[24].

Prezenţa podoabelor din cupru şi aur din necropola de la Ostrovul Corbului-*Botul Cliuciului* demonstrează, după opinia noastră, statutul social al defuncţilor.

Alte îndeletniciri ale manifestării culturale sunt:

- ceramica;
- prelucrarea osului;
- ţesutul.

În urma cercetărilor din aşezarea eponiomă de la Sălcuţa, Dumitru Berciu menţionează că săpăliga din corn de cerb lipseşte aproape cu desăvârşire[25], dar străpungătoarele se menţin.

Utilizarea războiului de ţesut sau a plaselor de pescuit este reliefată de descoperirea greutăţilor în aşezarea de la Sălcuţa.

Forme ale habitatului în perioada eneoliticului final

- a. Aşezările

I. Locul de amplasare a aşezărilor.

I.1. Pe terasele joase ale râurilor: Copăcelu[26], Cosota[27] şi Govora Sat-*Treime*[28] pe pârâul Sărata, Orleşti-*Sâlea*[29] pe Sâlea.

I.2. Pe terasele înalte ale râurilor[30]: Cetăţuia[31] şi Căzăneşti[32] pe Olt, Ocnele Mari-*Coasta Ungurenilor*[33] pe Sărata.

---

[18]C. Pătroi *op. cit.*, p. 93.
[19]Ibidem.
[20]C. M. Lazarovici, Gh. Lazarovici *op. cit.*, p. 15 .
[21]E. Ruttkay, Spätneolithikum, JungsteinzeitimOstenÖsterreichs, Wien, 1995, p. 137, pp. 143-144.
[22] M. 22; trei bumbi de aur asociaţi cu vase ornamentate în manieră Bodrogkeresztúr; M. 28.
[23]C. M. Lazarovici, Gh. Lazarovici *op. cit.*, p. 25.
[24]Ibidem, p. 24, fig. V, 11.
[25]D. Berciu *op. cit.*, p. 224; orizontului îi sunt atribuite doar două exemplare.
[26]D. Berciu *Buridava Dacică*, Bucureşti, 1981, p. 13; la care adaugă şi cercetări personale.
[27]Gh. Petre-Govora 1995, p. 15; la care adaugă şi cercetări personale.
[28]Ibidem, p. 15.
[29] P. Roman, *Strukturänderungen des Endäneolithikums im Donau-Karpaten-Rau*,Dacia, XV, 1971, p. 32; Gh. Petre-Govora *op. cit.,* p. 14; C. Pătroi, *Catalogul aşezărilor şi descoperirilor aparţinând culturii Sălcuţa*, Drobeta,
XVII,2007, p. 25; la care adaugă şi cercetări personale.
[30] Acest tip poate fi catalogat şi ca aşezare de înălţime. Cetăţuia este amplasată pe un promontoriu, Ocnele Mari-Coasta Ungurenilor şi Căzăneşti pe buză de deal.

I.3. Pe tell-urile eneolitice: Sălcuţa[34], Dârvari[35] şi Valea Anilor-*Malul Înalt*[36].

I.4. Pe insule: Ostrovul Şimian[37], Ostrovul Corbului-*Botul Piscului*[38].

I.5. În peşteri: Baia de Fier-*Peştera Pârcălabu*[39], Baia de Fier-*Peştera Muierilor*[40].

II. După modul de organizare. Majoritatea aşezărilor sunt nefortificate, în trei cazuri fiind semnalată amenajarea unui sistem de apărare, pentru faza Sălcuţa III, cercetările neindicând dacă acestea mai erau funcţionale şi în perioada ulterioară[41].

III. Durata de utilizare a aşezărilor.

III.1. Timp mai îndelungat. În aşezarea de la Sălcuţa-*Piscul Cornişorului* sunt atestate două niveluri de locuire (IVa, IVb), grosimea lor fiind cuprinsă între 0,50-0,75 m[42] (fig. 2). O altă aşezare importantă este cea de la Valea Anilor-*Malul Înalt* (judeţul Mehedinţi) (fig. 3), a cărei evoluţie este mai îndelungată ca cea de la *Piscul Cornişorului*[43].

III.2. Pentru o perioadă scurtă. Categoriei de faţă îi aparţin locuirile din peşteri[44], probabil şi aşezările de la Copăcelu[45], Bistreţ[46] şi Verbicioara[47].

IV. Dimensiunile. Precizarea mărimii este greu de stabilit, din cauza unor factori ca: lipsa unei cercetări exhaustive şi diferenţele legate de modalitatea de cercetare (săpăturăde salvare, periegheze şi, nu în ultimul rând, lipsa unor cercetări sistematice pluridisciplinare).

---

[31] Gh. Petre-Govora *op. cit.*, p. 14.
[32]Ibidem p. 15;
[33]Ibidem 1995, p. 14; Sălceanu *op. cit.*, p. 38
[34]D. Berciu, *Contribuții la*...,p. 155; E. Comşa, *La Romaine Meridionale,Atlas du Neolithique European, Vol. I.,* L' Europe Orientale, Liege,1992, p. 175.
[35]I. Sălceanu*op. cit.*, p. 36.
[36] Ibidem, p. 42.
[37]P. Roman, *Strukturänderungen des Endäneolithikums*......., p. 39; I. Sălceanu *op. cit*., p. 39.
[38]P. Roman, *Ostrovul Corbului*, *Istoricul cercetărilor*......., p. 17
[39]P. Roman, *Strukturänderungen des Endäneolithikums*......., p. 32-33; E. Comşa, *Unele date cu privire la descoperirile din epoca neolitică de pe teritoriul jud. Gorj,* LITUA II, 1982, p. 39; Gh. Calotoiu, I. Mocioi, V. Marinoiu, *Mărturii arheologice în Gorj,* Tg. Jiu, 1987, p. 23-24; I. Sălceanu *op. cit*., p. 33.
[40] P. Roman, *Strukturänderungen des Endäneolithikums*......., p. 33, 35; Gh. Calotoiu, I. Mocioi, V. Marinoiu, *op. cit.,* p. 24; S. A. Luca, Cr. Roman, D. Diaconescu, *Cercetări arheologice în Peştera Cauce, I,* Sibiu, p. 135.
[41] Sunt menţionate sistemele de fortificaţie de la Sălcuţa-*Piscul Cornişorului*, Dârvari şi Valea Anilor.
[42]D. Berciu, *Contribuții la*...., p. 164.
[43]I. Sălceanu*op. cit*., p. 132.
[44] Peştera Muierii şi Peştera Pârcălabu reprezentând probabil puncte de popas sau adăpost ale comunităţilor de păstori.
[45] D. Berciu, *Buridava*..., p. 13.
[46]S. A. Luca, G. Crăciunescu, *Aşezarea eneolitică de la Bistreţ,* SympThrac. 9, 1992, p. 76.
[47]D. Berciu, *Contribuții la*...., p. 117.

V. Modul de împărţire în zone distincte ale aşezărilor. Având o economie mixtă, probabil avem zone destinate locuirii-meşteşugurilor şi zone pentru adăpostirea animalelor.

- a.1. Construcţii

I. Bordeiele. Într-un singur caz este semnalat acest tip de locuinţă. La Bistreţ (judeţul Mehedinţi), bordeiul apare la nord de locuinţa numărul 1, adâncimea maximă fiind de 1,30 m[48] (fig. 4). Informaţii legate de formă nu deţinem, din cauza lipsei unei cercetări exhaustive[49].

II. Locuinţe de suprafaţă.

II.1. Locuinţe dreptunghiulare. La Bistreţ[50] sunt menţionate trei locuinţe cu colţurile rotunjite; dimensiunile probabile (preluate după plan) se încadrează în: L.1 = 4,80x3,20 m, L.2 = 4,50x3,70 m, L.3 = 5,80x3,25 m (fig. 13.). Investigaţiile arheologice de la Valea Anilor-*Malul Înalt* au dus la descoperirea a încă două locuinţe de suprafaţă, una dintre ele fiind de formă dreptunghiulară cu dimensiunile de 6x8m[51]. O situaţie similară este la Sălcuţa-*Piscul Cornişorului*, în nivelul IVb, unde a fost săpată o locuinţă dreptunghiulară-platformă, (fig. 5) cu dimensiunile de 7x5,10 m[52].

II.2. Locuinţe a căror formă nu este precizată. La Crivina (judeţul Mehedinţi) au fost semnalate locuinţe cu o lungime cuprinsă între 6-8 m[53].

III. Amenajări din cadrul locuinţelor. Pentru complexul adâncit de la Bistreţ nu deţinem nicio informaţie, dar pentru locuinţele de suprafaţă descoperite la Bistreţ, Valea Anilor, Sălcuţa, Crivina aflăm că deţineau podine groase din lut.

IV. Modalitatea de construcţie. Ca şi în cazul subpunctului mai sus menţionat, informaţiile pentru bordeie lipsesc cu desăvârşire, locuinţele de suprafaţă fiind construite din pari înfipţi în pământ, pereţii împletiţi cu nuiele peste care se adăuga lut, acoperişul fiind confecţionat din stuf.

- a.2. Alte complexe: gropi, instalaţii de foc (vetre de foc; cuptoare)

I. Vetre.

Cercetările sumare efectuate în zona supusă studiului nostru indică existenţa unei singure instalaţii de foc. La Valea Anilor-*Malul Înalt*, dispusă lateral într-o locuinţă, a fost studiată o vatră cu diametrul de 1,20 m, făţuită cu sclivisealã alb-gălbuie. Făţuiala este prezentată ca fiind spartă intenţionat[54]. Un caz aparte îl întâlnim la Sălcuţa-*Piscul Cornişorului*, pe podeaua „platformei” din nivelul IVb, unde sunt menţionate pete puternic arse[55].

---

[48]I. Sălceanu *op. cit.*, p. 57.
[49] Locuinţa nu a fost degajată pe întreaga sa suprafaţă.
[50]S. A. Luca, G. Crăciunescu*op. cit.*, p. 76; Sălceanu*op. cit.,*p. 57, plan 6.
[51]I. Sălceanu *op. cit.,* p. 57.
[52]D. Berciu *op. cit.*, 182.
[53]I. Sălceanu*op. cit.,* p. 57.
[54]I. Sălceanu *op. cit.,* p. 57; Menţionăm că făţuiala a fost distrusă datorită utilizării îndelungate sau la părăsirea locuinţei.
[55]D. Berciu *op. cit.*, p. 184.

Ilie Sălceanu menţionează vetre în cele trei locuinţe de la Bistreţ[56], dar studierea planului de săpătură şi discuţiile purtate cu autorul cercetărilor arheologice de aici, Gabriel Crăciunescu, infirmă existenţa instalaţiilor de combustie.

II. Cuptoare.

Lipsa unor cercetări de amploare şi publicarea insuficientă a rezultatelor din principalele aşezări aparţinând manifestării nu ne indică prezenţa lor.

III. Gropi.

Literatura de specialitate, insuficientă, nu semnalează prezenţa unor complexe de tipul menţionat mai sus[57].

Pentru perioada eneoliticului final din zona deluroasă și montană a Olteniei se poate observa adaptabilitatea comunităților umane la formele de relief întâlnite în zonă. Cercetarea deficitară ne împiedică să creionăm o imagine amplă a habitatului. Din stațiunile semnalate în rândurile acestui studiu, doar 5 așezări au fost cercetate, celelalte fiind descoperiri izolate sau întâmplătoare.

Abrevieri:

Buridava	Buridava. Rm. Vâlcea
Drobeta	Drobeta. Turnu Severin
Dacia, N.S	Dacia. Revue d'archeologie et d'histoire anciennne, Nouvelle Série. Bucureşti
LITUA	LITUA. Târgu Jiu
Rev. Arheologică	Revista Arheologică. Chişinău
SCIVA	Studii şi Cercetări de Istorie Veche şi Arheologie. Bucureşti
SCIV	Studii şi Cercetări de Istorie Veche. Bucureşti
SympThrac	Symposia Thracologica. Bucureşti

[56]I. Sălceanu *op. cit.,* p. 57.

[57]D. Berciu *op. cit.,* fig. 26-27; Cercetările sumare, suprafaţa mică investigată precum şi lipsa publicaţiilor pentru civilizaţia supusă studiului reprezintă factori importanţi în nesemnalarea acstui tip de complexe. Indiscutabil, complexe există, dar ele nu au fost descoperite sau publicate.

List of illustrations:

Fig. 1. Settlement from Sălcuţa-*Piscul Cornișorului* (apud C. Pătroi, *Cultura Sălcuța în Oltenia*, Craiova);

Fig. 2. Settlement from Anilor Valley-*Malul Înalt* (apud C. Pătroi, *Cultura Sălcuța în Oltenia*, Craiova);

Fig. 3. Settlement from Copăcelu-*Valea Răii;*

Fig. 4. Settlement from RâmnicuVâlcea-*Cetățuia;*

Fig. 5. Baia de Fier-*Peştera Muierilor;*

Fig. 6. Orthophotomap from Ostrovul Corbului;

Fig. 7. General plan for the researches from Bistreț (apud S. A. Luca, G. Crăciunescu, *Aşezarea eneolitică de la Bistreţ,* SympThrac. 9);

Fig. 8. Sălcuța-*Piscul Cornișorului*: 1-2 platforma de chirpici din nivelul IVb (apud D. Berciu*, Contribuţii la problemele neoliticului din România în lumina noilor cercetări*, Bucureşti, 1961)

Fig. 1. Așezarea de la Salcuţa-*Piscul Cornișorului* (apud C. Pătroi, *Cultura Sălcuța în Oltenia*, Craiova)

Fig. 2.Așezarea de la ValeaAnilor-*Malul Înalt* (apud C. Pătroi, *Cultura Sălcuța în Oltenia*, Craiova)

Fig. 3.Așezarea de la Copăcelu-*Valea Răii*

Fig. 4.Așezarea de la Râmnicu Vâlcea-*Cetățuia*

Fig. 5. Baia de Fier-*Peştera Muierilor*

Fig. 6. Ortofotoplan cu Ostrovul Corbului

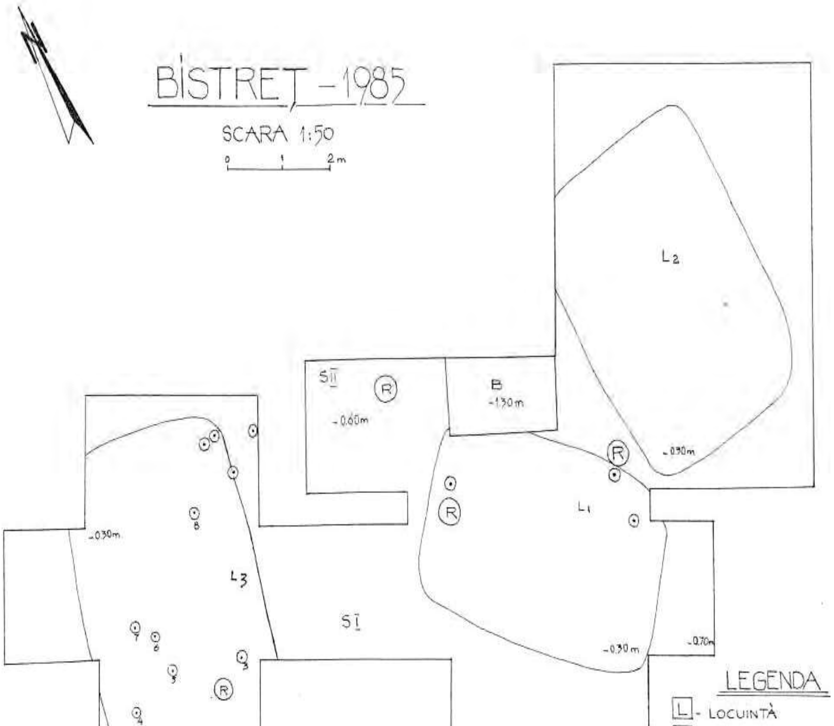
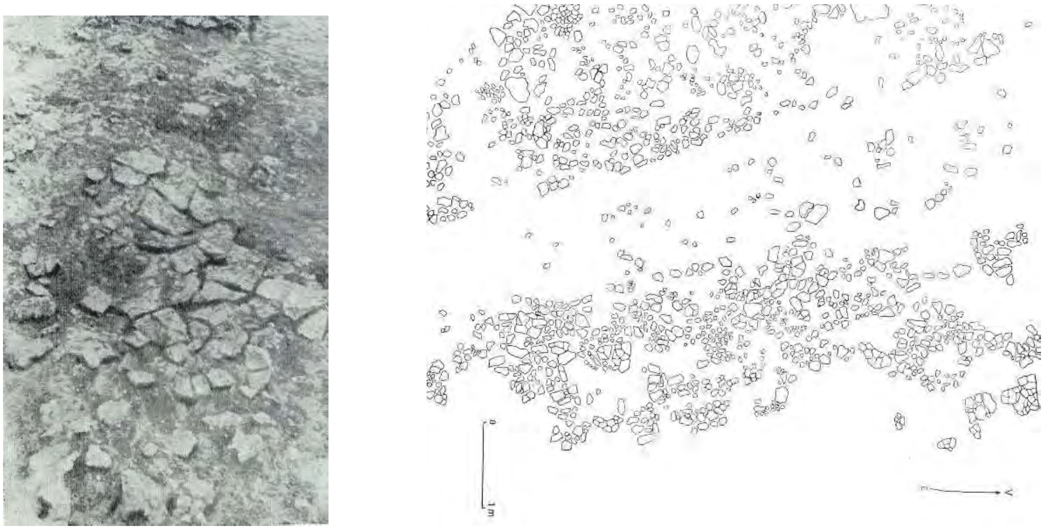

Fig. 7. Planul general al cercetărilor de la Bistreț (apudS. A. Luca, G. Crăciunescu, *Aşezarea eneolitică de la Bistreţ,* SympThrac. 9)

1 2.

Fig. 8.Sălcuța-*Piscul Cornișorului*: 1-2 platforma de chirpici din nivelul IVb (*apud* D. Berciu, *Contribuţii la problemele neoliticului din România în lumina noilor cercetări*, Bucureşti, 1961)